

השופט צבי ברנזון

גם השנה נתגלה בית המשפט העליון כשומר העיקרי על הדמוקרטיה במדינה שאין בה חוקה. כמה פעמים השפיץ בית המשפט במישרין על המאורעות בצמרת המדינה. החלטתו בפרשת רב-סרן בני שליט כאה לשום קץ להגדרה הדתית-גזענית של המושג "יהודי" בחוקי ישראל. אולם הממשלה חוקקה מייד חוק שהשליט את ההגדרה האורתודוקסית על המדינה, גרמה למשבר היציבורי הגדול הראשון של השנה.

מכל השופטים העליונים, נהג באומץ-הלב הרב ביותר השופט צבי ברנזון, שנתן בביתו הפרטי, אחרי כניסת השבת, צו-על-תנאי שהביא להפעלת הטלחזיה באותו ליל-שבת — הנצחון הגדול ביותר על הכפייה הדתית בתש"ל, שנתקבל בהתפרצות ספונטאנית כבירה של התלהבות המונית.

משפט

יצחק בן-אהרון

לכלכלה של תש"ל היתה כולה פאראדוקס. והאיש ש-אותה היה עצמו פאראדוקסלי. יצחק בן-אהרון גדלו לממדים כאלה, שכל שיפור אפי-במשק היה כאין וכאפס לעומתם. הממשלה, המעבידים ותדירות הסכימו ביניהם על "עיסקת חבילה" לבלימת שכו ומחירים — וכל החתומים על העיסקה ידעו ששאי לה משמעות, אלא לכמה חודשים בלבד. סוף-העמד בסמן עליית מחירים מסחררת שהארץ לא-הכמה מעולם.

חד האיריכלים של החבילה היה מזכיר ההסתדרות, בן-אהרון, שכל מטרותיו היתה הפוכה: לחזק את תדירות, להחזיר את הפועל למישור המאבק המקצועי מאי. דזקא הוא ניצח על כבילת העובד השכיר בשעת ית המזורים.

לכלכלה

עיתונות

רק אדם אחד בעיתונות הישראלית יכול היה להתפאר השנה כי עלה בידו להשפיץ על הרכב הממשלה. היתה זאת סילבי קשת, שמנעה את בחירתו של יצחק רפאל לשר. היא עשתה זאת, כמובן, בעזרת רפאל עצמו. לולא המשפט ביש-המזל שהגיש נגדה, ספק אם רשימתה של קשת על "המלאך רפאל" היה זוכה להד כה עצום, מביא לאישור התגלית המדהימה (שפורסמה לראשונה מעל עמודי העולם הזה, לפני 15 שנה) שהמנהיג הדתי נהג לבקר במועדוני חשפנות, בעודו תובע חקיקה נגד הסורגורפיה. בכלל, היתה זאת שנה של נשים בעיתונות. מעל עמודי ידיעות אחרונות הבריקה זיוה יריב, ובראש עיתון-בוקר חשוב, דבר, הרעמדה בפעם הראשונה אשה, חנה זמר. גברים כמו יואל מרקוס, שהצטיין בתש"ל כפרשן מדיני, וחבריו למערכת יאיר קוטלר ודן מרגלית, השפיעו אף הם.

סילבי קשת

תיאטרון

היתה זאת סצנה ששוחרי התיאטרון בישראל לא העזו לחלום עליה. ההצגה נסתיימה מומן, אך קהל הצופים סירב להתפור. הוא עמד במעברים, בפרוודור, לפני הדלתות, והתווכח בלחט על מה שראה ושמע — כשהתומכים והמתנגדים מחליטים דברים נועזים ואף מהלומות.

את הנס הזה חולל צעיר בשם חנון לוין, שנחשב זה מכבר אצל יודעידבר ככוכב עולה בתיאטרון הישראלי. אחרי שאוהל שקע בבוק שערוריות והבימה הציגה מחזה מביש של מעילות — הוכיח לוין כי התיאטרון יכול להס-עיר לבכות, להפוך בעצמו מוקד של מאורעות.

מלכת האמבטיה הפכה את אחז הפמלים של תש"ל, הרבה מעבר לתחום הצר של התיאטרון, כשנאלץ הקאמרי להורידה. אז הרגישו הכל כי זוהי מכה לתיאטרון הישראלי.

נוף לזין

שמואל חזן ז"ל

היתה זאת השנה של חיל-האחיר — התרב השלופה של צה"ל. לעומתו דמו כל שאר החילות למגן. בראשית תש"ל נתקבלה ההחלטה הגורלית לשגר את חיל-האוויר להפצץ את מצריים בעומק. מטוסיו גילו את גג ביתו של גמאל עבד-אל-נאצר. שולחיהם קיוו כי בוושה זו תפיל את המנהיג המצרי, שכשלונו יתגלה ברבים. היה זה מישגה מדיני קלאסי. במקום ליפול, קרא נשיא מצריים לצבא הסובייטי לקבל לידיו את הגנת מצריים. היתה זאת נקודת-המיפנה של מלחמת-ההתשה. היא חוללה להיות מלחמה פרטית ישראלית-ערבית, עלתה למישור הי-גלובאלי. כך הובילו ההפצצות במישרין להפסקת-האש. לפני שקרה מאורע זה, שגרם לתרועות-שימחה במעוזים ובבסיסי חיל-האוויר, נפל אדם שהיה לו חלק בכל המאור-עות: שמואל חזן, שנהג באחד המטוסים שהופלו בתש"ל.

בטחון

ד"ר יוסף אשכנזי

תש"ל יצרה הרפואה חדשות — ועוד אילו חדשות! מילה הנוראה ומטילת-האימה, חולירע, עברה ברחבי-ישראל. הפחד מפניה איחד ישראלים ותושבי השטחים. אנשי הרפואה של השנה היו כל צוות הרופאים האלמו-ם, שותייצבו במערכה נגד האויב הועיר. ביניהם נפל "הזקוקים" — כמעט במיקרה — על הרופא שאיבחו-חוליה-חולירע הישראלי הראשון: ד"ר יוסף אשכנזי, ית-החלים שערצק בירושלים.

כפני הרופאים עמדה בעייה חמורה: האם להכריז על יפה ולחסן את ההמונים, או לבטוח בסידורי-התברואה ישראל, להתייחס אל החולים כאל קורבנות מיקריים? במצושה, גרמה החלטת הרופאים לביקורת, עוררה ספ-ת. אולם הרפואה הישראלית עמדה במבחן, מנעה פניקה.

פואה

ספרות

לספרות העברית בישראל היתה תש"ל שנת מות, פשוט כמשמעו. ארבעה מענקי הרוח של הספרות העברית, הסר-פר-משורר אביגדור המאירי, חתן פרס נובל שיי עגנון, המשוררת לאה גולדברג והמשורר-מחזאי נתן אלתרמן, מתו השנה. לא היה מי שתפוס את מקומותיהם שהתפנו. דווקא בשעה שהמאורעות והבעיות כניצבו בפני העם היו חייבים למצוא ביטוי ספרותי הולם, נדמו המוות. בצור רת ושמה שררו בכל. מבין הדור החדש בספרות העברית פירסמו רק שני סופרים יצירות בעלות חשיבות כלשהי, היו אלה מסע דניאל ליצחק אורפז, ושל מי אתה, ילד? לחנוך ברטוב. יצירה חשובה אחרת, שעסקה בבעיית חיפוש הזהות היהודית, מועקת פורטנוי, נכתבה בידי יהודי מארה"ב. האיש שסימל מצב זה היה המשורר המנוח נתן אלתר-מן, שעם מותו אבד סמל ספרותי שדור שלם גדל לאורו.

נתן אלתרמן

יהדות

מהיו יאשה קאזאקוב? איש-מעשה או מכשיר? קנאי הנדחף על-ידי תחושה מוסרית עמוקה, או שליח של אירגוניסטר בינלאומיים? ביטוי נאמן לסולידריות היהודית, או משרת של גופים אנטי-סובייטים סמויים? שאלה זו היתה בלב כל, כאשר הכריז הצעיר השחרחר על שבת-הרעב שלו מול בניין האו"ם בניו-יורק.

השבת-הרעב לא הצליחה להכות הדים בעולם, הופ-סקה באמצע. אך היא הביעה, בלי ספק, רגש שפעם במיליוני לבבות יהודיים בתש"ל: הדאגה ליהודי ברית-המועצות. אחרי פרשה סתומה של נסיון לחטוף מטוס בלנינגרד, ומעצרים בין היהודים שם, היתה לדאגה זו יסוד סביר. בסוף תש"ל היה ברור כי תזווה כלשהי לקראת הענקת חופש-העלייה ליהודי ברית-המועצות קשורה בתזווה לקר-את השלום במרחב — ותקחת וזירות ניצצו באופק.

אשה קאזאקוב

מרדכי שפיגלר

היתה זאת שנת שיא לספורט הישראלי מבחינה אחת: בפעם הראשונה בתולדותיו זכתה ישראל להיות מיוצגת בכבוד באחד משני מאורעות הספורט ההשובים ביותר בי-עולם. נבחרת ישראל בכדורגל, שהגיעה עד לשלב משחקי הגמר על גביע העולם בכדורגל, שנערכו השנה במכסיקו, הפתיעה לטובה בניגוד לכל התחזיות המוקדמות. האיש שגילם הצלחה יחסית זו היה קפטן הנבחרת ומבקיע השער היחיד לזכות ישראל במשחקי מכסיקו — מרדכי שפיגלר.

שפיגלר ביטא גם תופעה אחרת המשפיעה על חיי הכדור-רגל במדינה: הוא ניסה להפוך לכדורגלן מיקצועי בחו"ל, אך ברגע האחרון נסוג מכך. היה זה ביטוי חריף למגמה ההולכת ומשתרשת בכדורגל הישראלי: נטייתם של שחק-קנים מצטיינים להפוך את משחק הכדורגל לפרנסה ממש. בשאר מקצועות הספורט, היתה תש"ל שנה דלה ביותר.

ספורט

המלחין שלום חנוך

בכל שחטי האמנות והבידור, בלטה השנה תופעה אחת: נגיפה. הפופ דבקה סוף-סוף גם בישראל. קרוב לחדאי שה-יבכו. שדחפו את בני הנוער הישראלי בעיקר להיסחף אל עולמי זה, היו דומות למניעים של הנוער בכל רחבי-עולם. המעורבים: הרצון להימלט מהמציאות אל עולם של קצב ושיירה. אולם בעוד שבועולם הרחב לחתה תופעה זו עישין סמים ובמופעים של חשפנות בציבור, היא נשארה-נדיין בישראל מאופקת.

הימנים הבולטים להתפשטות תופעה זו: נבולי שירי-פופ צמיחתן של להקות-קצב רבות; נהירת המונים ל"פס-זיבל הפופ" הישראלי. היוצרים המקימיים התאימו את עצמם לגל החדש בעל-תחיים. היוצר המקורי והחשוב ביותר בתחום זה היה השנה המלחין-זמר הצעיר שלום חנוך, ש-שיריו הצטיינו ברגישות, מקוריות ורמה מוסיקלית גבוהה.

אמנות